

Fra felten 1905

Basmos skanse anlagt 1683
nedlagt c.a. 60 år efter.

Ligger 1/2 mils vej fra Rakkestadgården hvor 3die og 4de kompanis lejr lå.

Fra Jørstadmoen afmarcheret 3die kompani efter at mobiliseringsordre var udstedt den 14de. Den politiske situationen er spændt. I Karlstad pågår forhandlingerne som fra norsk side føres af Michelsen, Løvland, Berner og Vogt.

Svenskerne sies at ha masser af tropper trukket sammen ved grænsen.

Vi steg på toget ved Fåberg station. Toget bestod af alm. pasagervogne. Vort Compagni består af 200 mænd, fra alderen 34-43 år fra Lillehammer, Fåberg, Gausdalsbygderne, Øier og en del fra Ringsaker. På Fåberg var en del mennesker fremmødte. Oberst Rink, korpsets chef holdt en tale før rejsen, hvori han fremholdt at vi har udrustet for fuldt alvor og han håbet vi vilde gjøre vor pligt til det yderste.

Ved togets afgang kl 6 efterm. ønsked stationsmester Stauck os en heldig rejse og udtalte ønske om, at vi ~~måtte~~ alle måtte komme tilbage. Et hurra hilste os til afsked. På Lillehammer station var næsten hele byen fremmødt. Stemningen blant de fremmødte var yderst alvorlig og i mangen hustrus øjne, som ønsked sin mand en lykkelig rejse, såes store tunge tårer. Og mangen soldat hvisket i stilhed en tåre væk.

Matvarer, forfriskninger og forskj. nødvendige mindre klædessager ragtes ind ad kupévinduerne. Så gik tog under alvorlig kraftige hurraer fra begge sider, mens et sangkor med dr. Astrup i spidsen sang «Ja vi elsker».

Hos os soldater var stemningen og humøret godt. – Vi hadde dog inderst inde en dyb følelse af at turen kunne bli af den alvorligste art. Men det var som stiltiende overenskomst, at det ikke skulde nævnes for ikke at trykke stemningen. Nedskriveren heraf har mange gange på forhånd i tanker og følelser gjennomlevet alle de mulige følger, som kunne komme af en stillen i de militære rekker nu. Mine barns fremtid – de kjære fem små, den pris er min dybeste og inderligste glæde og trøst og som gjør, at jeg hver tid derhjemme mindes, og levende hver dag lever op igjen de lykkelige år med min elskede hustru, mine barns fremtid og liv ligger mig tungt på hjerte – men alligevel – Pligten mod det fælles samfund, mod det store, der lyser og maner over døgnet og jeget må følges - selv om det er livet det kræver.

I slike tider har en følelsen af at tilhøre et folk med fælles interesser og dybe inderlige følelser, der hører til livets inderste og bedste bærende kræfter. Det er en følelse af menneskeværdet, når fædrelandet, ~~når dette~~ i alvorlig øjeblik har brug for en og kalder en frem. Denne stemning var rådende uden undtagelse hos alle.

På Hamar gjorde toget vel en times ophold. Ved dets afgang var perronen sort af folk, der hilste os med kraftige hurraer. For øvrigt var på de fleste stationer folk samlet og viftet og skreg hurra til afsked. Den hele rejse fik således alvorlig næsten højtideligt præg.

Mysen st. nåedes kl. 6 morgen søndag.

En rast til kaffe og afmarchen indover begyndte kl. 8 ½.

Til at begynde med var iveren ~~stor~~ og marchdygtigheden glimrende, men den sidste mil hadde alle en følelse af at kapteinen, Statsing. Rosendalh Gjøvik, drev os utilladelig fort frem med altfor ~~korte~~ ~~hvi~~ få og korte hvil.

Den sidste tørn ga dette sig udtryk ved høje tilråb om at kompaniet måtte ha hvil. Marchens bestemmelse var Rakkestad i Rødnæs c.a. 2 km fra Kroksrud, Rødnæssjøen. Hid nåede vi kl. 3 eftm. Det er en strækning på 28 à 29 km. Og det må sies at være en altfor hurtig march, selv for linjetropper. På vejen blev vi trakteret med øl på skydsstationen Kallak.

En km. fra Rakkestad blev nedskr. heraf, typograf Jensen, forvalter Kjølstad og en soldat til mere af vranghed end træthed tilbage og samtalte med et par bønder, hvoraf den ene kørte os den tilbageværende vej i en kjerre. Kapteinen konstaterede alligevel med en sportsagtig tilfredshed at alle mand var med og det var godt gjort. Her hvilte vi tre timer og gumled på vor niste og den varmede reserveportion vi fik udleveret på Mysen.

Kl. 1/2 7 blev 3die pellet kommanderet til vagttjeneste, vor trop 2den til Skirrefoss. Alle ang. vare udleverede 20 skarpe patroner i tasken. Denne nat ved Skirrefos glemmes sent af alle, der var med. For det første var vejen derhen aldeles ukjendt og mørket blev fuldstændig før vi nådde det sted, hvor vi med nogenlunde god samvittighed kunde tro var et kritisk sted for overfart for fienden. En bonde, der fulgte os som vejviser, forklarte at fra dette sted havde vi god udsigt til en gammel færdselsted over fra Sverige.

Vor pelletons chef, serg. Bøe, inddelte os i mulm og mørke til vagtposter på 2 og 2. Dermed gik han for at ordne 1te trop, der var posteret som vagt ved Kroksund. Natten gik. Vi fik en vagt på en time hver. På berget og rundt om i skogen søgte vi hvile i vore soveposer så godt det lot sig gjøre. Humøret var fremdeles trods alt godt. Vi oplevede noget, som ikke er hver generation givet at opleve. Foran os en åbning i skogen med udsigt til fjorden, der her er temmelig smal og således særlig skikket for overfart. Den skimtedes i mørke som et blinkende spejl. Rundt om os den stille øde skog over den stjerneklare himmel med blek måne, der gjød et fantastisk skjær over det hele - dette i forbindelse med den alvorlige situation, gjorde at der af og til faldt et eget dystert alvor over os. I denne sendtes af de mange brave trofaste familjefædre mangeløse og kjærlig tanke mod hustruen og de små derhjemme, for hvis skyld vi dog inderst inde allesammen dog lå her og led vondt. Og de på sin kant tænkte nok med kjærligt sind opfyldt af ængstelse og bekymring tanker mod os. Men natten gik. I lysningen blev humøret bedre og alle mand lavede vittigheder over sin anstrængende og for fædrelandet vigtige vagttjeneste.

Ubetalelig vittig og jovial er forvalteren på Bygdø kongsgård, Kjølstad -. Da han på morgensiden, efter endt vagttjeneste hadde fåt tak i en gryte og tyk og jovial forestod kokingen af kompaniets batalj. mest udsøgte velmagende kaffe, som han under alm. tilfredshed serveret med egne hænder blev han troppens populæreste mand med et.

Ved 11tiden form. næste dag rykket vi ind til lejren igjen.

Mandag 18. –

Idag lidt eksersise. Humøret godt. Men her er lite at få kjøbt af mad og drikke hos befolkningen. De sier alle, de ikke hadde anelse om at vi kom. Kaffen vi får kjøbt er elendig. Vandet grumset og vondt. Det gir indtryk af at være et mørkt fastland herude. På gårdene er store vidder men lite folk og kreaturer. Som et illustrerende eksempel er at en gård med 250 mål jord kun føder kjør og et par heste. Jordbruget gjør indtryk af at ligge svært tilbake. Erfarne landmænd blant soldaterne udtrykker tidt sin forbauselse over den dårlige udnyttelse af jorden og taler om jordbruget i stærke og rent foragtelige udtryk. Hvorom alting er: et lite rensfærdig stel er her. Vi sier: lidt lort gjør intet, for her er grænsen mellem mad og skidt vanskelig at trække. –

Den første nat i teltet gik over al forventning. Når vi først får ordnet os lidt bedre og får noget erfaring skal «logimentet» nok klare sig.

Tirsdag 19. –

Natten mild. Vejret dejlig som en sommerdag den hele dag. Lidt march ude på vejene. En pelleton ligger nu vagt på grænsebygden Rømskogen 25 km herfra. Hos os er modet stort og humøret udmerket. Vi har nu alle den sikre forvisning, at der intet alvorligere blir end at holde vagt og ligge i lejr.

Om kvældene ved lejerilden diskuteres situationen. ~~Vi~~ Kun få og højst usikre oplysninger om forhandlingernes gang i Karlstatt tilflyder os. Vi ved så at si intet. Man tar situationen med humør og ro. Det merkes på de fleste at de finder indførelsen af et nyt monarki for en dumhed og dårskab. Ved ilden vækker humørfylte udtryk om 7de junis prinsetilbud en hjertelig bifaldsmumlen.

Onsdag 20. –

Vejret godt om dagen. Natten frygtelig kold og vemmelig. En rå klam tåge ligger over hele landskabet ~~og bringes os~~ og gjør jordbunden rå, så vi huffende og hutrende stavrer med lorten på klæderne hen til en mand der sælger passabel kaffe for 5 øre pr. kop. Vi kommer os. Nu blir det lettere at få melk, da komp. hver dag kjører melk fra mejriet herop – den sælges for 11 øre pr. liter.

Inat drømte jeg om Augusta, Augusta – Augusta – gid du kunne modta mig med dine skjønne smil og jeg kunne få hvile i dine lune hvide arme og ligge mod dit duehvite bryst når jeg nu kom hjem. Da var det hele kun en liden adskillelse, for dobbelt at få føle hvor dejligt du og vort hjem er.

Torsdag.

Hvor længe skal vi bli her? Vi kaster os som grådige hunde over de få eksemplarer af aviser som kommer hid. Forhandlinger snegler sig frem. Lørdagens off. meddelse om positivt resultat, synes nu næsten at være forhastet. Forøvrigt blir en sløv ligegyldighed mere og mere at merke hos os. De fleste synes nu kun at ønske at komme hjem. Vejret godt. Varm sol om dagen, lidt kaldt om natten. Men sundhedstilstanden god.

Ikveld samledes de fleste soldater på gårdens tun og sang en del sange og et leve fædrelandet udbragtes. Jeg læser i en avis idag at A. Hedin i går er død. Det griber mig dybt at den mand, som hele sit liv har vært en så varm forkjæmper for folkefrihed og fred og en så inderlig og trofast ven af Norge nu er borte. Jeg griber derfor anledning til i så varme ord som det er mig muligt at holde en minde-tale om ham. Det er dyb stilhed og højt alvor mens jeg taler. Tilslut ber jeg mine kammerater om som bevis for vor tak til og ærbødighed for afdøde at ta til sine luer. Alle efterkommer i tung stilhed denne opfordring og vi skilles med en vemodig stemning.

Fredag

Det blev morgen og aften idag. En march til Basmo skanse i nærheden Hemnæssjøen, hvor vi stormer ind hos en handelsmand og kjøber forskj. Det mest mærkværdige er et lommetørklæde med den norske løve uden krans. Det bæres på mit gevær og plantes siden på en staur mit i pelletonen. Humøret daler. Kjedsomheden begynder at bli generende.

Lørdag 23.

Natten god og mild. Men kjedsomheden vokser og slapheden er uhyre. Alle har nu følelsen af at enten vi ligger her eller ej er fædrelandet fuldstændig uvedkommende. Vittigheder er ophørt,

latteren er mat og tvungen. Selv banevogter Jansens korte kraftige vittigste bemærkninger er ophørt. Kjølstad opgav ånden i går allerede.

Iftermiddag efter geværpudsen siger vi frem og tilbage og tilbage og frem som en seig væmmelig strøm, som var vi blit eltet til sammen med den fugtig brede jordbund herude. ~~Jeg, min bror og~~ Min bror Magnus og jeg går på hemmelig jagt efter en ½ konjak. Det er nu det eneste, som kan anspænde vor smule gjenværende interesse og energi. Vi har opsporet to kanaler ad hvilke den kjære med længsel eftertragede væske kan tilflyde os. Fra den ene får vi besked om at den er tom. Dump sløv fortvivelse og de evendilige kaffekoppe stiger frem for os i al sin uhyre mavefordærvende hæslighed. – Vi siger sløvede videre! Endelig vinker en fanejunker på mig og meddeler at ½ er disponibel. Han har set vor kjedsomhed og er rørt derover.

Jubel – og kaffedokter. Humøret stiger. Piberne tændes og ilden vedligeholdes med nyskabt energi. Sundmanden herborte er ankommet med trækspil og medhavende tre danslystne jenter. Vild jubel! En staldlygte anbringes på en høj og spreder i en meters omkreds det bølgende mørke. Så samles øjeblikkelig de tapre landstormere og svinger efter tur de omstridte piger rundt til trækspillet smeltende toner.

Der blir latter, glæde og jubel.

Jeg ser på en kort tid. De fleste er nu i bedre humør, hvilket må komme af at noget brændevin er ankommet til lejren. Mørket blir tykkere og tættere. Jeg siger hen til teltet og finder min plads i posen og halmen. Kort efter kommer lejrens postmester og meddeler i alle telt at forhandlingerne er endt vel og de norske delegerede iaften rejser hjem. –

Det vækker ingen synderlig jubel. De fleste har følelsen af at vi er kommet ind under de militære autoriteters komando og at det beror på dem, hvorlænge vi skal ligge her. Dog et svagt håb om en snarlig afslutning på dette endeli skyder dog frem, nu da forhandlingerne er endt. - -

Det begynder at regne småt. Huf.

Søndag 24de.

Varmt og godt i tættet. Vejret uldent gråt. Regnet siver lidt ud af tåken af og til. Hovedstemning kjedsomhed.

Her er mærkværdig så få siville folk. Sjelden er her nogen for at se og iagttå vort »leben und treben«. Bygden her gir forresten indtryk af at være tyndt befolket. Men de som vi ser og støder sammen med er livlige i bevægelser og rappe på tungen. Et sprog fuldt af aer, som vel kommer af nære naboskab med svenskerne.

Det er rigtig at forhandlingerne er endt, men vi bare gjætter på når hjemfartens time kan slå. Jeg hører idag at ~~prøve~~ resultatet først skal offentliggjøres i begge land om et par tre dage. Det er kun et spørsmål som interesserer os: Når kommer vi hjem.

For alt længe har vi følt os aldeles overflødige her for landets skyld. Allerede fredag vagte en kort artikkel i Social-Demokraten, der ~~gik ud på~~ var en inderlig og kraftig appell til statsmagterne om at trykke tropperne tilbage, der blev læst højt her, uhyre tilslutning.

Vejret holder sig uldent gråt og kjedsomheden er på højdepunktet. Hvad skal dette tjene til? Vi hadde vel opnået omtrent det samme vilkår uden spor militære foranstaltninger. Men som soldat får man la være at resonere.

Udover eften kom der mange siville folk. De må ha gåt og kjørt lange veje for at komme herhen at se på den militære lejer, som selvfølgelig er en stor begivenhed her ude. Så siger man frem og tilbake til endelig trækspilmanden kom og dansen begynner. Der danses, les og skråles, men det hele er kun

udenpå. Alle disse soldater vilde om de fik den besked nok øjeblikkelig afbryde dansen og bryde lejr og ile hjem. Det er det helligste ønske, som besjæler alle.

Regnet kommer, mørket blir tættere og sortere – de brave, trofaste mænd trækker sig lidt efter lidt ind i sine telte, og der blir lidt efter hvert kun stilhed og mørke.

Mandag 25de

Dette tar ingen ende. Idag på form. hører vi, at der er ganske sikre udsigter til, at vi skal ligge her til efter at både Storting og Riksdag har behandlet og vedtat vilkårene for den opnåede enighed.

Urtimale¹ skal være indkalt til den 2den oktober. Altså det mindste og heldigste vi kan regne med er endnu en 8 dagers væren i denne elendighed. – Tablau. – Bum! De af os, der mener sig, et såpas ibehold af sin borgerlige og civile forstand at vi tiltror os evnen til at finde en smule logik og fornuftig mening i begivenhedernes gang, sværger på at dette kun er en af de mange gisninger som vor samling har vært så vidunderlig rik på. Vi tror denne umulighed simpelthen ikke. Ingen eksersise fra frokost til middag idag.

Min teltkammerat Brejseth og jeg foretog derfor en udflugt udover bygden. På en gård, vi var inde, og hvor det så forholdsvis probert ud, fortalte en mand at den søndag vi kom, for en svenske lige efter og ind over grænsen. Der hadde han fortalt om de norske militærbevegelser. Dette hadde på de svenske soldater den følge, at der med al mulig hast blev lavet forskansninger og opkastet skyttergrave. Dette tilligemed vor kaptejns udtalelse her om dagen, viser at der i Sverige er en hos den alm. mand, udbredt mening at vi vil rykke ind til angreb. Vi på vor side mener dog – og har altid ment det – at det aldrig fra vor side kan bli tale om andet end forsvar.

Så er det. Begge parter vil kun forsvar. Fraset de storsvenske krigsrumlere derude, må som hverken når det for alvor gjælder har magten eller evnen til at skade os, er nok svenskerne ikke så angrepslystne, som vore ophidsede nationale herrer vil gjøre det til. Man har under denne situation så let for at se skjærene.

En dårlig klædt bondemand vi traf på vejen, var en typisk småbonde herude. Han så ud til at være en ca. 35 år. På en af gårdene Skislet, som antagelig var hans, var husene gamle og elendige. Der var på gården, som gjennemgående på alle gårde herude den sedvanlige skidne vanddam, som er mig en gåde, hvad bruges til. Er det til vanding af kreaturer, må disse være uhyre nøjsomme hvad drikkevand angår.

I samtalens løb fortalte han at i Rødnæs var i forhold til bygdens størelse
[resten av arket mangler]

- griber os alle. Dette er ingen tjent med, hverken landet eller den enkelte. Sløvheden blir nu rent en fare for vor sjælige sundhed.

3die pelleton får besked om, at afmarchere til Rømskogen imorgen kl. 8 for der at afløse 1te pelleton. Rømskogen ligger 25 km herfra. Det er en sceneforandring, men modtages med velvilje og mye håb om at peise lidt ny interesse frem. Det løsner en ganske liden smule i vore sløvede hjerner. –

- En morsom, rent latterlig episode indtraf idag ved bønnen i 4de komp. Kapteinen der, Kaurin, der arbejder i sit ansigts sved for at præstere den nødvendige militære form og fason på sig selv og de for militaristisk påvirkning aldeles uimodtagelige lands(?)inger, forglemte sig rent og udbryder: «Gud

¹ Urtima, adj. sv. På annen tid enn sedvanlig el.foreskrevet i loven; overordentlig i forb. urtima riksdag, særskilt innkalt riksdag. (Berulfsen og Gundersen: Fremmedord blå ordbok, Kunnskapsforlaget 1996)

bevare konge og fædreland». Hertil svaredes en hel del kraftige nej! Så han måtte gjentage med et smil – bare fædrelandet.

Vi af 3die komp., der var vidne til højtideligheden sendte en skraldende lattersalve nedover. Et tilråb, spørgsmål om de allerede hadde forskaffet sig en ny konge vagte megen munterhed.

Tirsdag 26de.

Sundrud, Rømskogen

Nu er vi da til en afveksling ankommet herud. Der er smuk opgang at spore. Kjedsomheden er ikke så almindelig og stor som i går.

Det er på en vis lidt interessant denne forandring også, når så galt skal være at vi fremdeles må være offerlam for den antagelig af generalstaben opfundne grille at slebe rundt med voksne, arbejdsføre og arbeidsvillige borgere.

Her er 25 km. fra .20Rakkestad. Marchen begynte idag kl 8 ½. Vejen var ulige interessantere herop end fra Mysen til Rakkestad. Den går over skogåsen, der skiller hovedsognet fra anekset. Skog, myr, små glitrende tjern skifter hele vejen med små oplivende glitrende fjeldvand tjern iblandt. Forresten uhyre skogvidder, - og viddens underlige stilhed. Midt oppe på åsen en liden fjeldstue hvor gjøres holdt 1 ½ time. Vi får der kjøbt øl og kaffe.

Her er det ca. 5 km fra sidste bebyggelse og ligeså stor afstand til bebyggelsen på den andre side. Stuen er ren og prober indvendig og det hele virket velgjørende renlig i enhver henseende. En behagelig overraskelse for os, som nu har vært vandt til vænnet os til det rent udsagt skiddenfærdige stel dernede i Rødnæss.

Vi marcherer raskt indover, humøret er bra og alle iler frem med friske kræfter mod det nye sted med håb om bedre forhold i det hele. Bygden nåes straks og Rømsjøen skimtes gjennom skogen.